Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny
Uwaga dotycząca oceniania:
Aby uzyskać kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi opanować zasób wiedzy i umiejętności z poprzedniego poziomu.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rozdział I: Obywatel						
1. Obywatelstwo polskie i unijne	- istota obywatelstwa - nabywanie i uzyskiwanie obywatelstwa - obywatelstwo polskie - obywatelstwo unijne - obywatelstwo a narodowość - społeczeństwo obywatelskie - obywatelskie nieposłuszeństwo	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: obywatelstwo, społeczeństwo obywatelskie, państwo prawa, - wymienia dwa podstawowe sposoby nabywania obywatelstwa (prawo krwi, prawo ziemi) - wymienia podstawowe prawa i obowiązki obywatela zapisane w *Konstytucji RP*	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: obywatelskość, pluralizm polityczny, decentralizacja władzy państwowej - przedstawia sposób nabywania obywatelstwa w Polsce - wyjaśnia znaczenie posiadania obywatelstwa polskiego i unijnego, - wymienia i opisuje warunki rozwoju społeczeństwa obywatelskiego	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu: nieposłuszeństwo obywatelskie - wskazuje różnice między obywatelstwem a narodowością - wymienia i opisuje inne niż prawo krwi i prawo ziemi sposoby uzyskania obywatelstwa - charakteryzuje sposób nadawania obywatelstwa polskiego i zrzekania się go - opisuje cechy charakterystyczne społeczeństwa obywatelskiego - wyjaśnia cele, przedstawia cechy charakterystyczne obywatelskiego nieposłuszeństwa	Uczeń: - zna postać H.D. Thoreau - wyjaśnia znaczenie terminu: subsydiarność - wskazuje uprawnienia wynikające z posiadania obywatelstwa unijnego - wskazuje przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa	Uczeń: - ocenia korzyści płynące z posiadania obywatelstwa, w tym obywatelstwa unijnego - ocenia, czy społeczeństwo polskie spełnia kryteria społeczeństwa obywatelskiego

2. Proces wyborczy	- relacje władza-obywatel - formy sprawowania władzy przez obywateli - rola wyborów we współczesnej demokracji - prawo wyborcze - cenzus wyborczy - przymiotniki wyborcze - charakterystyka wyborów w Polsce - referendum ogólnokrajowe i lokalne	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: demokracja pośrednia, demokracja bezpośrednia, czynne prawo wyborcze, bierne prawo wyborcze - wskazuje różnice między demokracją pośrednią a bezpośrednią - określa cenzus wyborczy obowiązujący w Polsce	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: suwerenność narodu, prawo wyborcze, kodeks wyborczy, referendum - wyjaśnia rolę wyborów w państwie demokratycznym - wymienia przymiotniki wyborcze - wymienia rodzaje referendum przyjęte w prawodawstwie polskim	Uczeń: - charakteryzuje zasady przeprowadzania wyborów w Polsce - przedstawia zasady głosowania poza miejscem zamieszkania - charakteryzuje zasady przeprowadzania referendum lokalnego i ogólnokrajowego	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu: uczestnictwo polityczne - wymienia formy partycypacji obywateli w życiu politycznym państwa	Uczeń: - ocenia znaczenie wyborów dla współczesnej demokracji
3. Życie publiczne	- życie publiczne - inicjatywa obywatelska - petycja, skarga i list otwarty - manifestacje, demonstracje i pikiety - strajki	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: inicjatywa obywatelska, petycja, list otwarty - pisze petycję według wzoru	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: życie publiczne, skarga, zgromadzenie, strajk - opisuje zasady i sposób zalegalizowania zgromadzenia - wymienia cele i rodzaje strajku (ostrzegawczy, zakładowy)	Uczeń: - wskazuje różnice między petycja, skargą i listem otwartym oraz wymienia elementy tych pism - wymienia i charakteryzuje inne niż ostrzegawczy i zakładowy formy strajku	Uczeń: - opisuje przebieg procesu legislacyjnego obywatelskiego projektu ustawy	Uczeń: - ocenia wpływ aktywności obywatelskiej na kształtowanie się życia publicznego
4. Jak załatwić sprawę w	- administracja publiczna i jej	Uczeń: - wie, gdzie i w jaki	Uczeń: - zna zasady	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie	Uczeń: - charakteryzuje	Uczeń: - ocenia stopień zna-

urzędzie?	struktura - administracja rządowa - administracja samorządowa - kompetencje urzędów w Polsce - podstawowe dokumenty współczesnego obywatela (dowód osobisty, paszport, prawo jazdy) - zasady rejestracji pojazdu	sposób uzyskać dowód osobisty, paszport i prawo jazdy oraz zarejestrować pojazd - wypełnia wniosek o wydanie dowodu osobistego	prawidłowego wypełniania formularzy - wyjaśnia znaczenie terminów: administracja publiczna, administracja rządowa, administracja samorządowa - wymienia organy administracji publicznej w Polsce	terminu: służba cywilna - wyjaśnia, jaką funkcję pełni dowód osobisty	strukturę i zadania administracji rządowej i samorządowej - wymienia rodzaje paszportów i ich cechy charakterystyczne	jomości procedur podejmowania decy-zji administracyjnych - ocenia działalność urzędów w Polsce
5. Informacja publiczna i e-urząd	- informacja publiczna i jej charakterystyka - sposoby udostępniania informacji publicznej - prawa obywatela wobec urzędu - skuteczne załatwianie sprawy - odwołanie od decyzji - Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej (ePUAP).	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu: informacja publiczna - wskazuje elementy składowe podania - pisze podanie	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu: urząd elektroniczny - opisuje cechy charakterystyczne informacji publicznej - wymienia sposoby udostępniania informacji publicznej - charakteryzuje prawa obywatela wobec rządu - wymienia ułatwienia, jaki niesie obywatelom e-urząd	Uczeń: - wyjaśnia sposób odwoływania się od decyzji urzędu - pisze odwołanie od decyzji urzędu	Uczeń: - wymienia przykłady spraw i opisuje sposób ich załatwiania za pośrednictwem ePUAP - wypełnia wniosek o udostępnienie informacji publicznej	Uczeń: - ocenia znaczenie dostępu do informa-cji publicznej dla funkcjonowanie de-mokratycznego spo-łeczeństwa
Rozdział II: Prawo						
1. Prawo i jego	- pojęcie i funkcje	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

funkcje	prawa - charakter i rodzaje norm społecznych - norma prawna a przepis prawny - prawo naturalne i pozytywne - praworządność - rodziny prawa - cechy systemu prawnego - zasady prawa - kultura prawna i postawy obywateli wobec prawa	- wyjaśnia znaczenie terminów: prawo, praworządność - wymienia rodzaje norm społecznych - wymienia postawy obywateli wobec prawa	- wyjaśnia znaczenie terminów: norma prawna, przepis prawny, kultura prawna - opisuje rodzaje norm społecznych - charakteryzuje funkcje prawa - wymienia i opisuje najczęściej stosowane zasady prawa wywodzące się z prawa rzymskiego - charakteryzuje postawy obywateli wobec prawa	- wyjaśnia znaczenie terminów: prawo naturalne, prawo pozytywne, prawo stanowione - opisuje cechy charakterystyczne norm społecznych - charakteryzuje rodziny prawa i podaje ich przykłady - opisuje cechy systemu prawnego	- wyjaśnia znaczenie terminów: prawo zwyczajowe, prawo powszechne zwyczajowe - rozpoznaje części składowe normy prawnej - wskazuje różnice między prawem naturalnym a pozytywnym	- ocenia postawy obywateli wobec prawa - ocenia kulturę prawną społeczeń-stwa w Polsce
2. Źródła i obszary prawa	- źródła prawa - źródła poznania prawa - hierarchia aktów prawnych w Polsce - prawo wspólnotowe jako źródło prawa w Polsce - podział prawa - stosowanie prawa	Uczeń: - wymienia źródła prawa obowiązujące w Polsce - przedstawia podział prawa	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: źródła prawa, prawo wewnętrzne, prawo międzynarodowe, prawo publiczne, prawo prywatne, prawo materialne, prawo formalne - opisuje podział prawa - opisuje etapy działalności prawnej	Uczeń: - charakteryzuje źródła prawa obowiązujące w Polsce i zna ich hierarchię - wymienia cechy charakterystyczne prawa wewnętrznego, międzynarodowego, publicznego, prywatnego, materialnego i formalnego	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu: prawo wspólnotowe - rozróżnia i opisuje źródła prawa wspólnotowego - wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami prawa	Uczeń: - ocenia problem zależności między prawem unijnym a prawem polskim

3. Gałęzie prawa wewnętrznego	- gałęzie polskiego prawa wewnętrznego - prawo karne i jego zasady - prawo cywilne - prawo administracyjne - inne ważniejsze gałęzie prawa w Polsce i ich cechy charakterystyczne.	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: kodeks, przestępstwo, grzywna - wymienia rodzaje kar przewidzianych w polskim *Kodeksie karnym*	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: osoba fizyczna, osoba prawna, akt administracyjny - wymienia źródła prawa karnego, cywilnego i administracyjnego - przedstawia cechy charakterystyczne prawa karnego, cywilnego i administracyjnego - wymienia inne niż prawo karne, cywilne i administracyjne gałęzie prawa w Polsce	Uczeń: - opisuje zasady obowiązujące w prawie karnym - wyjaśnia różnicę między zdolnością prawną a zdolnością do czynności prawnych - opisuje podział prawa cywilnego - charakteryzuje inne niż prawo karne, cywilne i administracyjne gałęzie prawa w Polsce	Uczeń: - charakteryzuje relacje prawne przewidziane w prawie administracyjnym - przedstawia podział aktów administracyjnych i wskazuje ich przykłady	Uczeń: - ocenia problem nadmiernej ilości regulacji prawnych w Polsce - ocenia problem zaostrzania kar za najcięższe przestępstwa
4. Władza sądownicza w Polsce	- charakterystyka władzy sądowniczej - dwuinstancyjność sądownictwa - struktura władzy sądowniczej w Polsce - Krajowa Rada Sądownictwa - Sąd Najwyższy - sądy powszechne - sędziowie sądów powszechnych	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: sędzia, ławnik - charakteryzuje strukturę władzy sądowniczej w Polsce	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: kasacja, apelacja, skarga konstytucyjna - omawia zasady funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w Polsce - wyjaśnia, na czym polega immunitet sędziowski oraz	Uczeń: - omawia zasady, jakimi powinni kierować się sędziowie i członkowie trybunałów - przedstawia warunki, jakie musi spełniać kandydat na ławnika i sposób jego wyboru - opisuje zadania	Uczeń: - charakteryzuje skład i zadania Krajowej Rady Sądownictwa - opisuje strukturę Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu - charakteryzuje procedurę wszczynania	Uczeń: - ocenia rolę ławników w systemie sądownictwa polskiego

	- ławnicy - sądy administracyjne i wojskowe - Trybunał Konstytucyjny - Trybunał Stanu		konstytucyjne zasady niezawisłości i nieusuwalności sędziów - omawia zadania ławników	Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, wojskowych i administracyjnych - przedstawia uprawnienia Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu	postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym i Trybunałem Stanu	
5. Postępowanie sądowe	- postępowanie sądowe - sprawy cywilne - sprawy karne -sprawy administracyjne - proces cywilny - pozew w procesie cywilnym - proces karny - zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa - sądy polubowne	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: postępowanie sądowe, strona powodowa (powód), strona pozwana (pozwany), - wymienia uczestników procesu cywilnego i procesu karnego	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: przestępstwo, wykroczenie, mediacja, sąd polubowny - wskazuje przykłady spraw rozpatrywanych przez sądy cywilne, karne i administracyjne - wymienia prawa ofiary, świadka i oskarżonego w procesie karnym	Uczeń: - charakteryzuje przebieg procesu cywilnego i procesu karnego - wskazuje różnice między procesem cywilnym i karnym - wyjaśnia sposób postępowania po złożeniu zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa - wymienia cechy dobrego mediatora - sporządza według wzoru pozew w procesie cywilnym i zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: postępowanie procesowe, postępowanie nieprocesowe, postępowanie przygotowawcze - wskazuje różnice między postępowaniem procesowym a nieprocesowym - omawia sposób postępowania przed sądem polubownym	Uczeń: - ocenia rolę mediacji w postępowaniu sądowym - ocenia świadomość prawną społeczeństwa polskiego
6. Organy ścigania	- prokuratura i jej struktury	Uczeń: - omawia cele i	Uczeń: - omawia cele i	Uczeń: - opisuje strukturę	Uczeń: - omawia zadania	Uczeń: - ocenia poziom i

	- zadania prokuratury - Krajowa Rada Prokuratury - policja – struktura i zadania - działalność i uprawnienia policji - zadania innych służb mundurowych - dzielnicowy - prokuratura i policja w postępowaniu karnym - formy postępowania przygotowawczego - Interpol	strukturę policji - opisuje zadania policji i innych służb mundurowych - wymienia uprawnienia policjantów	strukturę prokuratury - charakteryzuje zadania prokuratorów - charakteryzuje formy działania i zadania dzielnicowych - wyjaśnia rolę policji i prokuratury w postępowaniu karnym	prokuratury - opisuje sposób powoływania i uprawnienia prokuratora generalnego - wyjaśnia, jakie znaczenie dla działalności prokuratury ma jej hierarchiczność - charakteryzuje różne sfery działalności policji	Krajowej Rady Prokuratorów - wskazuje różnice między śledztwem a dochodzeniem - omawia skutki postępowania przygotowawczego - opisuje strukturę i zadania Interpolu	poczucie bezpieczeństwa współczesnych Polaków
7. Nieletni wobec prawa	- przestępczość nieletnich - odpowiedzialność prawna nieletnich - sądy rodzinne - środki stosowane przez sądy rodzinne wobec nieletnich - przepisy prawne dotyczące sprzedaży narkotyków i alkoholu nieletnim	Uczeń: - rozumie pojęcia: nieletniego w prawie cywilnym i karnym - wymienia przejawy demoralizacji nieletnich i popełniane przez nich czyny karalne - omawia konsekwencje zażywania alkoholu i	Uczeń: - rozumie pojęcie: procesu resocjalizacji - określa granice prawnej odpowiedzialności nieletnich - omawia zadania sądów rodzinnych - wymienia środki stosowane przez sądy rodzinne	Uczeń: - charakteryzuje sposób funkcjonowania sądów rodzinnych w sprawach przestępczości nieletnich - opisuje środki stosowane przez sądy rodzinne wobec nieletnich - omawia zasady	Uczeń: - omawia przestępczość nieletnich na przykładzie wybranych artykułów z *Kodeksu wykroczeń* - przedstawia uwarunkowania rozstrzygania spraw nieletnich przez organy państwowe	Uczeń: - ocenia poziom przestępczości wśród nieletnich i problem zaostrzenia kar wobec nich

	oraz palenia w miejscach publicznych - konsekwencje zażywania alkoholu i narkotyków oraz palenia papierosów - proces resocjalizacji	narkotyków oraz palenia papierosów	wobec nieletnich - charakteryzuje przepisy prawne dotyczące sprzedaży narkotyków i alkoholu nieletnim oraz palenia w miejscach publicznych	niezbędne w skutecznym procesie resocjalizacji		
Rozdział III: Prawa człowieka						
1. Czym są prawa człowieka?	- prawa człowieka i ich charakter - historia praw człowieka - *Powszechna deklaracja praw człowieka* - generacje praw człowieka - prawa człowieka - dokumenty - prawa człowieka - instytucje. - *Konwencja praw dziecka*	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu: prawa człowieka - omawia charakter praw człowieka - wymienia fundamentalne dla praw człowieka dokumenty stworzone przez Radę Europy i ONZ	Uczeń: - wymienia prawa człowieka zapisane w *Powszechnej deklaracji praw człowieka* oraz prawa dziecka zapisane w *Konwencji praw dziecka* - rozróżnia i charakteryzuje generacje praw człowieka - wymienia instytucje, które stoją na straży praw człowieka	Uczeń: - wymienia prawa przynależne do konkretnej generacji praw człowieka - omawia strukturę i zadania instytucji stojących na straży praw człowieka	Uczeń: - opisuje historię praw człowieka - wymienia historyczne akty prawne, które miały wpływ na kształtowanie się praw człowieka - charakteryzuje treść dokumentów dotyczących praw człowieka, uchwalonych przez Radę Europy i ONZ	Uczeń: - ocenia problem tzw. czwartej generacji praw człowieka
2. Międzynarodowy system ochrony praw człowieka	- system ochrony praw człowieka (Organizacja Narodów Zjednoczonych,	Uczeń: - wymienia prawa człowieka uregulowane w *Europejskiej Karcie*	Uczeń: - wyjaśnia, jak funkcjonuje system ochrony praw człowieka	Uczeń: - charakteryzuje zadania Europejskiego Trybunału Praw	Uczeń: - opisuje zasady i sposób składania skargi do Europejskiego	Uczeń: - ocenia sposoby i skuteczność metod walki z łamaniem praw człowieka

	Rada Europy, Unia Europejska) - Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu i jego zadania - Europejska Karta Społeczna - Urząd Komisarza Praw Człowieka Rady Europy - Unia Europejska a prawa człowieka - Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie - Prawa człowieka a organizacje pozarządowe (Amnesty International, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Human Rights Watch)	*Społecznej* oraz *Karcie praw podstawowych* - wymienia ważniejsze organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony praw człowieka	- omawia zadania ONZ, Rady Europy i Unii Europejskiej w dziedzinie praw człowieka - wymienia zadania OBWE - wyjaśnia wpływ organizacji pozarządowych na przestrzeganie praw człowieka	Człowieka - omawia wpływ Unii Europejskiej na kształtowanie europejskiego systemu ochrony praw człowieka - omawia strukturę ONZ, Rady Europy i Unii Europejskiej i jej wpływ na przestrzeganie praw człowieka - charakteryzuje zasady funkcjonowania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka - charakteryzuje cele i zadania ważniejszych organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka	Trybunału Praw Człowieka - wypełnia formularz skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka według wzoru - omawia zadania Komisarza Praw Człowieka Rady Europy - wyjaśnia okoliczności powstania OBWE i jej strukturę	
3. Ochrona praw i wolności w Polsce	- prawa człowieka w *Konstytucji RP*	Uczeń: - wymienia prawa	Uczeń: - wyjaśnia, jakie są	Uczeń: - opisuje sposób	Uczeń: - wyjaśnia zasady i	Uczeń: - ocenia problem

	- Urząd Rzecznika Praw Obywatelskich - Urząd Rzecznika Praw Dziecka - prawo do prywatności - prawa jednostki w kontaktach z mediami - skarga konstytucyjna	oraz wolności człowieka i obywatela zapisane w *Konstytucji RP* - wyjaśnia, na czym polega prawo do prywatności i wskazuje jego zakres - określa prawa jednostki w kontaktach z mediami	prawne uwarunkowania ograniczenia praw i wolności zapisanych w *Konstytucji RP* - charakteryzuje zadania rzecznika praw człowieka i rzecznika praw dziecka	powoływania oraz funkcjonowania rzecznika praw człowieka i rzecznika praw dziecka - przedstawia zasady składania skargi konstytucyjnej	procedury zwracania się z wnioskiem do rzecznika praw obywatelskich i rzecznika praw dziecka - pisze skargę do rzecznika praw obywatelskich według wzoru - wskazuje elementy skargi konstytucyjnej oraz skutki prawne jej uznania przez Trybunał Konstytucyjny	ochrony praw i wolności w Polsce
4. Łamanie praw człowieka	- przyczyny łamania praw człowieka - międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych - łamanie praw kobiet - łamanie praw dziecka - wolność wyznania - problem uchodźców - łamanie praw człowieka w Europie	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: nacjonalizm, rasizm, antysemityzm - wymienia przyczyny łamania praw człowieka	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: szowinizm, ksenofobia - charakteryzuje przyczyny łamania praw człowieka - wskazuje przykłady państw, w których nie przestrzega się praw człowieka lub są one zagrożone - omawia przykłady łamania praw kobiet i dzieci	Uczeń: - wyjaśnia, na czym polega międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych - przedstawia cele i zasady konwencji genewskich i uzupełniających je protokołów - omawia sytuację uchodźców we współczesnym świecie - charakteryzuje	Uczeń: - wskazuje różnice w przestrzeganiu praw człowieka między rozwiniętymi krajami demokratycznymi a państwami, które powstały w XX w. i nie mają tradycji demokratycznych - opisuje działalność Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do	Uczeń: - uzasadnia, że nacjonalizm, szowinizm, rasizm, antysemityzm i ksenofobia stanowią przykłady łamania praw człowieka - ocenia przejawy nacjonalizmu, szowinizmu, rasizmu, antysemityzmu, ksenofobii

	(nacjonalizm, szowinizm, rasizm, antysemityzm, ksenofobia) - dopuszczalne ograniczenie praw człowieka		- podaje przykłady łamania wolności wyznania - wymienia przyczyny uchodźstwa we współczesnym świecie	przejawy nacjonalizmu, szowinizmu, rasizmu, antysemityzmu, ksenofobii - wyjaśnia, w jakich okolicznościach można ograniczyć prawa człowieka	spraw Uchodźców	
Rozdział IV: Edukacja i praca						
1. System edukacji w Polsce	- charakterystyka polskiego systemu edukacji - zadania MEN i samorządów - zadania szkoły - statut i inne szkolne dokumenty - prawa i obowiązki uczniów - postępowanie w sytuacji złamania praw ucznia - konsekwencje niedopełniania obowiązków szkolnych	Uczeń: - przedstawia zadania szkoły - wymienia prawa i obowiązki ucznia - wyjaśnia, jakie są konsekwencje niedopełniania obowiązków szkolnych	Uczeń: - charakteryzuje system edukacji w Polsce - wyjaśnia, jaką rolę w szkole pełni statut	Uczeń: - wymienia zadania MEN i samorządów lokalnych w dziedzinie edukacji - wymienia inne niż statut dokumenty obowiązujące w szkole - opisuje procedurę postępowania w przypadku złamania praw ucznia	Uczeń: - wyjaśnia, na czym polegają zadania szkoły w zakresie nauczania i pracy opiekuńczo-wychowawczej	Uczeń: - ocenia skuteczność polskiego systemu edukacji
2. Polskie szkoły wyższe	- organizacja studiów – system boloński - zalety i wady systemu bolońskiego	Uczeń: - określa kryteria wyboru kierunku studiów - wyjaśnia, na czym polega kształcenie	Uczeń: - wyjaśnia, na czym polega system boloński w organizacji studiów wyższych	Uczeń: - charakteryzuje wybrane kierunki studiów - wyjaśnia, na czym polega istota	Uczeń: - przedstawia przebieg postępowania kwalifikacyjnego na wybrany	Uczeń: - ocenia system boloński wskazując jego zalety i wady - ocenia znaczenie kształcenia

	- wybór kierunków studiów - zasady przyjmowania kandydatów na uczelnie wyższe - warunki przyjęć na uczelnie - charakterystyka wybranych kierunków studiów - kształcenie ustawiczne - edukacyjne programy unijne - program *Comenius*	ustawiczne	- przedstawia zasady i warunki przyjęć na wyższe uczelnie - wymienia edukacyjne programy unijne	programu *Comenius*	kierunek studiów i sposób obliczania ilości punktów - charakteryzuje ofertę edukacyjnych programów unijnych	ustawicznego dla gospodarki i społeczeństwa
3. Kształcenie za granicą	- możliwości kształcenia za granicą - charakterystyka kształcenia wyższego w wybranych krajach UE - matura międzynarodowa - program matury międzynarodowej	Uczeń: - przedstawia zasady podejmowania studiów wyższych za granicą	Uczeń: - przedstawia zasady podejmowania studiów wyższych i warunki kształcenia się za granicą	Uczeń: - wyjaśnia, na czym polega program matury międzynarodowej - wymienia korzyści, jaki daje uczniom realizowanie programu matury międzynarodowej	Uczeń: - charakteryzuje szkolnictwo wyższe w wybranych krajach UE	Uczeń: - ocenia problem tzw. drenażu mózgów z punktu widzenia interesów Polski
4. Podróżowanie po Europie i świecie	- obywatel w podróży - utrata dokumentów za granicą	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: strefa Schengen, terroryzm	Uczeń: - przedstawia procedurę postępowania w przypadku utraty	Uczeń: - opisuje dokumenty zdrowotne, niezbędne podczas pobytu za granicą	Uczeń: - wyjaśnia okoliczności powstania strefy Schengen	Uczeń: - ocenia rolę strefy Schengen dla obywateli Unii Europejskiej

	- Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego - strefa Schengen i jej granice - charakterystyka zjawiska terroryzmu	- wyjaśnia, w jaki sposób Ministerstwo Spraw Zagranicznych dba o interesy Polaków przebywających za granicą	dokumentów lub problemów zdrowotnych podczas pobytu za granicą - wyjaśnia, jak funkcjonuje strefa Schengen - wymienia cechy charakterystyczne zjawiska terroryzmu	- opisuje zasady przekraczania granic zewnętrznych i wewnętrznych strefy Schengen - charakteryzuje miejsca szczególnie narażone na terroryzm	- omawia zasady przewozu żywności i leków w komunikacji samolotowej - opisuje sytuacje, które powinny wzbudzić obawy zagrożenia atakiem terrorystycznym	
5. Praca w Polsce i za granicą	- praca młodzieży w UE - dziecko i młodociany a problem podejmowania pracy - praca młodocianych w Polsce - praca w Wielkiej Brytanii - podatki i umowy - Europass - powrót do kraju	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: umowa-zlecenie, umowa o dzieło, umowa o pracę - przedstawia obowiązki pracodawcy zatrudniającego młodocianych pracowników	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu: Europass - wyjaśnia uwarunkowania podejmowania pracy przez młodocianych - wymienia zasady zatrudniania młodocianych w Polsce - wyjaśnia rolę Europass w podejmowaniu pracy za granicą przez młodych ludzi	Uczeń: - wymienia formalności związane z rejestracją i podejmowaniem pracy za granicą na przykładzie Wielkiej Brytanii - wyjaśnia różnice w umowach podpisywanych z młodymi pracownikami - wymienia ułatwienia w powrocie do kraju Polaków pracujących za granicą	Uczeń: - wyjaśnia, jaką rolę dla młodych ludzi mają uregulowania prawne *Europejskiego paktu na rzecz młodzieży* - charakteryzuje dokumenty wchodzące w skład Europass - sporządza Europass-CV według wzoru	Uczeń: - ocenia problem emigracji ludzi młodych w poszukiwaniu pracy